

La vella guàrdia russa s'enfronta a les noves tecnologies. Les polèmiques eleccions russes han desfermat una onada d'ira i han provocat les protestes més multitudinàries contra el govern des de la fi de la Unió Soviètica, organitzades a través d'internet. El Kremlin sembla incapaç de detenir els activistes informàtics ara que els russos perden la por. Per primera vegada, Vladímir Putin sembla vulnerable.

Putin contra la xarxa

Ilià Varlàmov passava poc de la vintena quan va aconseguir el seu primer contracte de 3 milions de dòlars. Avui dia, a 27 anys, és el cap d'una companyia de tecnologia de la informació de Moscou que crea models arquitectònics complexos en tres dimensions per als seus clients. La seva oficina és la prova de l'èxit: un ordinador Apple a tocar d'un iPhone i art rus modern penjat a les parets blanques.

Va ser Varlàmov qui va donar forma al futur estadi olímpic de la ciutat de Sotxi, la seu dels Jocs d'Hivern del 2014. Va ser un encàrrec del govern, un dels molts que l'han fet ric. Varlàmov és un dels beneficiats del regnat d'onze anys –que encara dura– de Vladímir Putin. Quan fa vacances, li agrada de viatjar a occident. A les entrevistes, evita amb molta cura de dir res de dolent del primer ministre, Vladímir Putin, o del president, Dmitri Medvédev.

Va passar això mateix quan Medvédev, a qui encanta posar per als fotògrafs amb el seu iPad, va trencar la promesa que no hi hauria “cap mena de censura a internet, mentre jo sigui al Kremlin”. Varlàmov es va mossegar la llengua durant molt de temps, però ara ja ha dit prou.

Rússia es desperta. Sembla que les eleccions fraudulentament del 4 de desembre hagin despertat el país de la seva letargia, i que el poble rus vagi superant la por al règim de control i repressió. Ara, la Rússia moderna lluita contra la vella: blogs i campanyes en línia destapen l'opressió de la policia i les agències d'intel·ligència i les men-

tides que propaga la televisió, mentre que els usuaris del Twitter protesten contra els *hackers* que suposadament el Kremlin ha contractat per a silenciar notícies sobre el frau electoral.

Varlàmov, que dóna instruccions al seu personal a través de *smartphones* i d'ordinadors, fa poc que va contractar vint periodistes perquè s'encarreguessin de la web de notícies Ridus, crítica amb el règim. Els reporters i els editors seuen en una oficina sense parets, amb taules de fusta i un bon nombre de portàtils. Les parets són cobertes de dibuixos i de gargots.

Un d'aquests dibuixos és el logotip de la cadena de televisió NTV, controlada pel govern, sota una pila

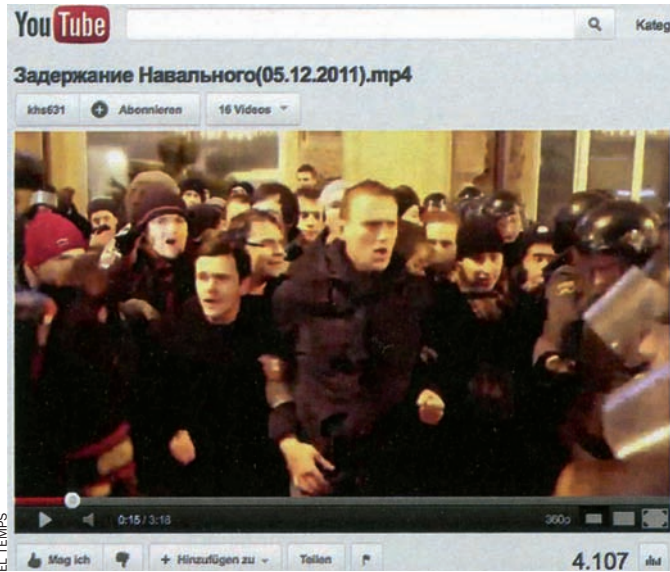
d'excrements. Fa onze anys que Putin va fer que Gazprom, el gegant del gas natural, comprés la cadena, que llavors era l'única que criticava el govern. D'aleshores ençà, la NTV ha anat difonent propaganda sota les ordres del Kremlin. El personal de Varlamov ofereix una alternativa a la via oficial. Al portal de Ridus, tothom hi pot publicar notícies, opinions i fotografies.

“Ara només em crec allò que puc veure amb els meus propis ulls”, diu Varlàmov, que afegeix que això el va motivar a difondre notícies sobre les manifestacions contra el Kremlin i a unir-se als moscovites que protesten contra Putin.

Una agència de notícies d'un sol home. Més de 65.000 persones segueixen el seu compte del Twitter. Durant les protestes, Varlàmov es va convertir en una mena d'agència de notícies d'un sol home. “Baralles i

Una fotografia de les revoltes contra els resultats electorals a Rússia feta per Ilià Varlàmov, fins fa poc un dels empresaris que havien progressat amb els governs de Putin. Avui, crític.

D'esquerra a dreta i de dalt a baix: vídeo de la detenció de l'activista Aleksei Navalni; curt que espera els ciutadans a manifestar-se; enfrontament amb les joventuts de Rússia Unida; bústia que amaga policies; caricatures de Medvédev jugant a la PlayStation i de Putin i Medvédev, emigrants.

enfrentaments. Han ruixat amb gas”, va piular al Twitter des del centre de Moscou. Quan s’hi van reunir milers de manifestants, va retransmetre la protesta en directe a través d’un dels seus llocs web. Ho van veure mig milió de persones.

“Ensenyo a la gent allò que les cadenes de televisió es neguen a mostrar”, diu. Fa al·lusió a l’essència de la pitjor crisi de legitimitació en la carrera política —a part això, tranquil·la— de l’ex-agent del KGB Putin. Fins a quin punt se’l creu, encara, la gent, el primer ministre? I encara més important: què no se’n creu, ja?

Els temps han canviat. El món perfecte d’habitatges públics barats i d’iniciatives reeixides de lluita contra la corrupció que surt per la televisió xoca ara amb la versió alternativa que exposen els bloguistes. Actualment, un nombre creixent de llocs web mostren als seixanta milions d’usuaris d’internet russos com les eleccions parlamentàries va ser manipulades a favor del partit de Putin, Rússia Unida. A hores d’ara ja hauria de ser evident per a tothom que les eleccions no reflecteixen l’estat d’ànim actual del país. Segons els resultats oficials, Rússia Unida va rebre prop del 50% dels vots, els comunistes van obtenir-ne el 19%, i dos partits títelles van entrar a la Duma amb un 13% i un 12% dels vots, respectivament.

Algunes altres faccions polítiques no hi són representades en absolut: els nacionalistes, amb l’eslògan “Rússia per als russos”, que té un suport molt ampli, i l’estret segment de població format pels demòcrates pro-occidentals, gent amb molts estudis i que, per tant, és essencial per a la modernització d’aquest país gegantí. Fa pocs mesos, els índexs de popularitat de Putin eren dues vegades més alts que els de Nicolas Sarkozy. Putin semblava invulnerable. Però això ha canviat.

En comparació amb les últimes eleccions parlamentàries, el 2007, el seu partit ha perdut més de 12 milions de vots, és a dir, el 15%. Els observadors electorals independents creuen que, si més no a les grans ciutats, un recompte correcte hauria donat a Rússia Unida encara entre un 10% i un 15% menys de vots.

El dissabte 10 de desembre, desenes de milers de persones van protestar

EL TEMPS

Ilià Varlàmov, en primer terme, al capdavant de la redacció de la web Ridus, un mitjà digital molt crític amb els governs de Putin i Medvédev.

MITYA ALESHKOVSKY

Aleksei Navalni és el primer rival amb possibilitats de derrotar Putin des que va accedir al poder. El dia de les eleccions va acusar el govern de frau i fou detingut i tancat durant quinze dies.

ANTON NOSSIK

Viktor Erofiev, l'autor viu més popular de Rússia, creu que la situació de Putin ha canviat: “De sobte, el tsar va despullat”, diu.

contra el presumpte frau electoral de Rússia en les manifestacions més multitudinàries contra el govern des de la fi de la Unió Soviètica. Les protestes més importants van ser al centre de Moscou. La policia va calcular que hi havia 30.000 persones, però els organitzadors afirmen que n'hi havia 100.000. A Sant Petersburg, prop de 7.000 persones van sortir al carrer, i hi va haver manifestacions a més de seixanta ciutats. La policia actuà amb una moderació poc habitual: només hi va haver uns 100 arrestos a tot el país, una xifra molt baixa per als estàndards russos. Diumenge, el president Medvédev va respondre a les manifestacions de dissabte anunciant a la seva pàgina del Facebook que havia ordenat una investigació sobre les acusacions de frau electoral.

Sentiment de traïció. Putin, el polític totpoderós, comença a fer figa: és possible que aquest home, que controla grans quantitats de recursos naturals i les reserves de moneda, s'enfronti a una cosa molt pitjor que una campanya difícil de cara a les eleccions presidencials que es faran d'aquí a tres mesos? Podria ser expulsat del poder com un autòcrata àrab?

“De sobte, el tsar va despullat”, assenyala Víktor Eroféiev, probablement l'autor viu més conegut de Rússia. L'any 2011, ple de revoltes, també ha arribat a Rússia, afirma. I el seu col·lega escriptor Eduard Uspenski remarca que, tot i que és impossible de lluitar contra la falta d'escrúpols i la insolència del partit de Putin, “els podem ensenyar que ningú ja no els necessita”. I sembla que els russos li hagin fet cas.

Aquesta vegada, però, molta gent està indignada per coses que abans solien acceptar arronsant-se d'espatlles. Per a aquesta gent, Putin s'ha convertit en una mena de Brejnev etern, un símbol de l'estancament que afecta el país. El president Medvédev, que, si més no durant un temps, va encarnar l'esperança dels intel·lectuals liberals, s'ha acabat convertint en un titella, ha acceptat dòcilment d'apartar-se del camí i cedir el pas a Putin perquè repregués la presidència. La maniobra tàctica d'una direcció en tàndem amb el propòsit de mantenir el poder no ha funcionat. De fet, ha beneficiat les

Les acusacions de frau a les eleccions russes amenacen realment, per primera vegada, l'era Putin,

forces de l'oposició i ha alimentat la resistència dels desencantats que ara se senten traïts per Medvédev.

Per primera vegada des que el general Aleksandr Lébed desafia el president Borís Ieltsin a les eleccions de 1996, un possible rival ha entrat en l'escenari polític, algú capaç de despertar l'entusiasme de molts russos: l'advocat corporatiu i bloguista de 35 anys Aleksei Navalni.

El Kremlin el tem d'ençà que va destapar els negocis tèrbols –valorats en milers de milions de dòlars– d'una empresa de propietat estatal. El règim ha intentat en diverses ocasions de desacreditar l'activista –que va estudiar un temps als EUA–, tractant-lo de lacai d'occident.

El dia de les eleccions parlamentàries, Navalni va piular al Twitter pràcticament a cada minut per a informar sobre el frau electoral, i la nit següent va fer un discurs en què va parlar dels “bandits i lladres” del govern. Poc després el van detenir, un fet que es pot

veure al YouTube. Fins i tot de camí cap al jutjat, on el van condemnar a quinze dies de presó, va enviar salutacions als seus seguidors a través del Twitter.

Navalni és exactament el contrari dels tecnòcrates de què Putin s'ha envoltat. Ell és un polític en línia i, per sobre de tot, un home de veritat, allò que els russos anomenen un *mujik*. No pertany als liberals, que són vistos com a dèbils a Rússia: és un nacionalista que no té gaires escrúpols a l'hora de desfilars pels carrers de Moscou amb feixistes. La retòrica de Navalni és bel·ligerant: “Odio Putin i els seus assessors més propers perquè saquegen el país. Tard o d'hora els castigarem”, va dir a *Der Spiegel* des de la seva oficina moblada espartanament abans de ser arrestat.

Els darrers anys, el lideratge de Rússia s'ha acostumat a controlar i manipular l'opinió pública. Els “tecnòlegs polítics” de Putin engegaven campanyes de difamació quan els convenia, creaven partits polítics i els deixaven morir

i les noves tecnologies hi han estat cabdals.

poc després. Decebutos o simplement avorrits de les infinites repeticions de l'espectacle polític de sempre, un nombre creixent de russos veuen Navalni com el polític que anhelaven. L'edició russa de la revista *Esquire* fins i tot va posar una foto de l'heroi a la portada.

Per molt que Rússia hagi canviat en les darreres dues dècades, els polítics continuen essent pràcticament els mateixos, i les figures d'oposició són velles i grises. El líder comunista Guennadi Ziugànov, de 67 anys, ja ha perdut tres eleccions presidencials. El Partit Liberal Democràtic de Rússia, del nacionalista Vladímir Jirinovski,

El Kremlin no pot dictar les normes a l'era digital. Si pogués, Navalni no tindria cap opció

ara no és més que un escenari per a l'espectacle d'una sola persona que fa el seu líder, en altres temps temut. A l'oficina del partit demòcrata Iàbloko, que no va poder superar el 7% de vots mínim per a obtenir escons a la Duma, encara hi penja un cartell de 1996.

Lluita a internet. Un home com Navalni seria irremeiablement una figura marginada, si no fos per un canvi decisiu que hi hagué després de les eleccions del 2007: la batalla per l'opinió pública es combat on el Kremlin no pot dictar les regles, a internet. Una de les màquines més grans de repressió del món és pràcticament impotent davant el nou món digital.

L'agència estatal d'intel·ligència russa, l'FSB, té més de 350.000 treballadors, el Ministeri de l'Interior té 200.000 soldats a la seva disposició. Van equipats amb vehicles blindats i helicòpters artillats i han estat entrenats per a esclafar manifestacions, però no poden evitar informes a internet que parlin sobre l'adulteració de les urnes. Més de dos milions d'espectadors de YouTube han vist com un representant de la comissió electoral número 2.501 omplia papereta rere papereta, presumiblement per a Rússia Unida. No va millorar gaire la situació el portaveu de premsa de Putin, que va anunciar un començament des de zero i va parlar de "Putin 2.0", com si al primer ministre només li calgués una actualització. "El nou programari de Putin no és compatible amb el processador antic", diu el bloguista i comentarista de ràdio Matvei Ganapolski. "Hem de canviar tot l'equip."

Veient com minva la seva popularitat, Putin s'esforça a reviuire els vells estereotips dels enemics de Rússia per tal de desviar l'atenció dels seus fracassos. Això s'observa millor des de l'enclavament rus de Kaliningrad, envoltat per membres de la UE. La capital, Kaliningrad, és una de les tres grans ciutats en què el partit governant no ha estat reelegit i ha estat derrotat a les urnes pels comunistes, que van guanyar amb un 30% dels vots, mentre que la Rússia Unida de Putin només en va obtenir un 25%. Després de la derrota electoral, es va convocar el governador de la regió per a lliurar un informe al Kremlin, com si el govern de Moscou

no fos responsable de l'ambient de la província.

El dimecres 7 de desembre al vespre, joves indignats cridaven pel centre de Kaliningrad "Putin és un lladre!" i "Se'ns ha acabat la paciència!". Al centre, aviat es va escampar la notícia que l'estat major rus col·locaria míssils antiaeris S400 a la regió de Kaliningrad, armes que poden abatre avions de l'OTAN i míssils. El president Medvédev també va amenaçar de desplegar míssils d'atac addicionals com a reacció a les negociacions fallides amb els nord-americans sobre un sistema conjunt de defensa antimíssils europeu. Sens dubte, no va ser pas cap coincidència que el cap de l'estat major, Nikolai Makarov, parlés dels S400 només tres dies després de les eleccions. De fet, va ser un acte simbòlic.

"Encara resistim". Uns 100 quilòmetres a l'est de Kaliningrad, la retòrica de Putin no sembla que funcioni ni tan sols amb els veterans de la Segona Guerra Mundial. Uns quants es van aplegar la setmana passada a Sovetsk, una ciutat de la frontera oriental de l'enclavament, i també s'hi va poder observar un distanciament amb el règim entre els veterans. "A la frontera, hem viscut tota la vida atemorits", va dir Zinaïda Rutman, de vuitanta anys. "La por sovint la provocaven els nostres mateixos líders artificialment, sempre que volien recuperar la lleialtat de la gent".

Mentrestant, activistes pro-Kremlin han llançat una onada d'atacs informàtics per a ofegar les piulades al Twitter de l'oposició. Divendres de fa dues setmanes, 50.000 persones s'havien apuntat a una manifestació del dissabte a través de les xarxes socials VKontakte i Facebook. L'FSB va demanar als operadors de VKontakte que tanquessin els fòrums de l'oposició.

"Per principis, no ho farem", va piular Pàvel Dúrov, el cap de VKontakte, una mica més tard. "No sé com acabarà tot això per a nosaltres, però de moment encara resistim."

Els russos van perdre la por.

**Benjamin Bidder, Christian Neef
i Matthias Schepp**

© *Der Spiegel*

Traducció de Paula Arnas Antolín